

EDEBİYAT DÜNYAMIZDA RİSALE-İ NUR VE BEDIÜZZAMAN

Düşünce ve fikir dünyamızın yaklaşık son seksen senesinde kendine yer bulmuş Risale-i Nur Külliyyatı ve Bediüzzaman Said Nursî, edebiyatçılarımız tarafından da gerek alıntılar yapılarak gerekse esinlenilerek yazılarında yer verilmiştir. Milyonlarca insan tarafından okunan eserlerden bu şekilde istifade edilmemesi düşünülemezdi zaten.

Ankara, Kurtuluş. Dede Efendi Sokak... Yanımda Muhsin Demirel ve Muhammed Özdemir'le birlikte **Rasim Özdenören**'i evinde ziyaret ettik. Özdenören, bizi kitap dolu bir salona buyur etti. Kitaplar oldukça düzenli ve alımlı bir biçimde dizilmiş raflara.

Rasim Özdenören 69 yaşında ve hâlâ dupduru bir hafızaya sahip. *"Hocam, görüşmeyeli on yıl oldu mu?"* şeklindeki sorusuyla beni de şaşırtmıştı; çünkü çok iyi hatırlıyordu. Sonradan ekledi, *"Sizin okulunuzu ziyaretimden sonra bir de Kızılay'da görüşmüştük."* diye. Ben de hatırlamıştım, Kızılay'daki karşılaşmamızı.

Ben, edebiyat dünyasında Risale ve Bediüzzaman konulu sohbet sırasında Çarpılmışlar'daki *"Mor Sinekler"*de geçen ölüm konusuna, orada risaleden yapılan alıntılara değiniyorum. Özdenören, yıllar önce çekilmiş ve Avrupa'da ödül almış **"Çok Sesli Bir Ölüm"**de geçen ölümle ilgili sözlerin *"Mor Sinekler"* öyküsünden filme aktarıldığına işaret ediyor.

Rasim Ağabey, Zaman gazetesine yazdığı bir yazıda Bediüzzaman'ın başkaları tarafından değinilmeyen bir yönüne işaret ettiğini belirtiyor. Kitaplarına yönelip oradan Acemi Yolcu'yu buluyor. Acemi Yolcu'daki *"Sinek ve Burada Sineğe Yer Yok"* başlıklı yazılarından söz ediyor.

Zaman zaman söze hatıraları, esprileri ile Nur hizmetlerinin göbeğinde yetişmiş bir insan olarak Muhsin Demirel katılıyor. Kâinat kitabından, Eski Said'in Yeni Said'e inkılabından, Bekir Berk, Sezai Karakoç ve Cemil Meriç'le ilgili hatıralarından, Tanpınar'ın *"Edebiyat Üzerine Makaleler"*de Celcelutiye'ye değinen yazısından, Kur'an'ın neyi, nasıl, hangi amaçla anlattığından vuzuhla bahsediyor.

Vakit, gece yarısını geçmiş bulunuyor. Konuşulanların hepsini yazmaya ne belleğimiz yetiyor, ne de kayıt cihazımız. Müsaade alıp ayrılıyoruz. Rasim Özdenören, her zamanki nezaketiyle uğurluyor bizi.

Edebiyatçılarımız ve Bediüzzaman

Risale-i Nur ve Bediüzzaman Said Nursî, *(en azından)* son seksen yıldır, ülkemizde ve ülke dışında ağırlığını hissettirmektedir. Birçok insan, ta küçük yaşlardan itibaren

risalelerden haberdar olmuş, Bediüzzaman adını duymuştur.

Düşünce ve sanat dünyamızda da Risale-i Nur kısmen, sınırlı ölçüde makes bulmuştur. Birçok fikir adamı, risaleleri takdir etmiş, birçok edebiyatçı Bediüzzaman'dan ve risalelerden övgüyle söz etmiştir. Ancak edebiyatçıların bu değinileri, takdirkâr sözleri ve yazdıkları edebî eserler, topluca değerlendirilmemiş, böyle bir eser henüz yayımlanmamıştır. Ancak Türk edebiyatında isim yapmış, müfredatlara girmiş, tanınmış edebiyatçıların Risale-i Nur ve Bediüzzaman hakkındaki söz ve yorumları, herkesçe bilinmeli, bunlar derli toplu bir çalışmayla ortaya konmalıdır, diye düşündük. Risale-i Nur, hâlâ keşfedilmeyi bekleyen mücevherlerle, estetik inceliklerle doludur.

Peyami Safa, “*Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar*” adlı eserinde (*Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1977*) Risale-i Nur Külliyyatı hakkında fikir beyan edenlerin bu eserlerden bir tek sayfa bile okumadıklarının besbelli olduğunu, evvela Risale-i Nur Külliyyatı'nın din bakımından ciddi bir tenkidini anlayabilmek için asgari bir din bilgisi, Kelam, Tefsir, Fıkıh ve Hadis bilgisinin şart olduğunu, sonra halis Osmanlıca'yı, hatta şu Bediüzzaman kelimesini bile tam anlayabilmek için İslâm ve Türk tarihindeki Bediüzzamanların hüviyetleriyle birlikte dine, dile ve tarihe ait birçok şeyler bilmek gerektiğini, bunların bir veya birkaç yazıda hülasa ve izah edilemeyeceğini vurguluyordu.

Halide Nusret Zorlutuna, “*Nur*” adlı yazısında (*Nurculuk, Çiçek Yayınları, Ankara, 1968*) Nur Risalelerini baştan başa fazilet, iyi ahlak ve çalışma telkin eden, Kur'an-ı Kerim'den, hadis-i şeriflerden feyiz almış pırıl pırıl öğütler olarak nitelendiriyordu.

Diriliş dergisinin mimarı, diriliş neslinin öncüsü, büyük şair **Sezai Karakoç**, Diriliş'in 1960 Nisan'ındaki ilk sayısında “*Batan Bir Güneş*” başlığıyla Bediüzzaman'ın vefatını okuyucularına duyurur. Risale-i Nur'un İslam'ın birçok konusunu güçlü kanıtlarla insana kabul ettirecek bir eser olduğunu söyleyen Sezai Karakoç, yazdığı şiir, hikâye, piyes ve düz yazılarında Risale-i Nur estetiğini pek çok yerde ince bir doku olarak eserlerine işlemiştir.

Bediüzzaman'la görüşen **Necip Fazıl Kısakürek** ise “*Son Devrin Din Mazlumları*”nda Bediüzzaman'a genişçe yer verir, “*Bir Zulüm Numunesi ve Bir Gerçek Şahit*” başlıklı yazısında Nazilli'deki bir terzinin, Mehmet Oğuz'un başına gelen feci olaydan söz eder. (*Nurculuk, Çiçek Yayınları, Ankara, 1968*)

Cemil Meriç, gerek “*Bu Ülke*”, gerekse “*Kırk Ambar*”da ve ayrıca çeşitli sohbetlerinde Risale-i Nur'u takdir etmiş, Said Nursî'yi de yakın tarihimizin tek mücahidi olarak ilan etmiştir.

Tarık Buğra, “*Aydınlar Konuşuyor*”da, Necmeddin Şahiner'e verdiği cevapta Said Nursî konusunda şimdiye kadar yanıldıklarını, onu İslamiyet'ten ayrı bir bid'a hareketi zannettiklerini söylüyor.

Münevver Ayaşlı ise, yine “*Aydınlar Konuşuyor*”da, “Kanaatimce Said Nursî’nin gerçekleştirmesine çalıştığı gayesi; İslamiyet’ten zerre kadar taviz vermeden bütün manevi değerlerimizi muhafaza ederek dünyaya teknik ve müspet ilimlerde de ayak uydurabilmek için fende, müspet ilimlerde, teknik bilgilerde de ilerlemek, diğer medeni ülkelerden geri kalmamak... Bu hususta kendisinin çağdaşları birçok İslamcılar, **Mehmet Âkif, Babanzade Ahmed Naim Beyler, Prens Said Halim Paşa**, hatta Pakistan’ın büyük şairi **İkbal** de bunu istiyorlardı ve kendisi gibi Japonya’yı misal gösteriyorlardı.” diyordu.

Kâinata Kitap Gibi Bakabilmek

Ali Çolak, Karakalem dergisinin 7. sayısında (2007) bir soruya cevap verirken şunları söylüyor:

“Bediüzzaman’dan pek çok şey öğrendik ve ben de öğrendim. Kâinata bir kitap gibi bakabilmeyi, ‘**kitab-ı kebir-i kâinat**’ gibi muhteşem bir tabiri biz ondan öğrendik. Dolayısıyla kâinat, okunmayı bekleyen, sonsuz bir kitap gibi önümüzde duruyor ve yeryüzünde canlı cansız ne varsa Allah’ın isimlerinin tecellisi olarak kendini gösteriyor. Dolayısıyla küllî bir bakıştan sonra Yunus Emre’nin ‘**Yaratılanı hoş gör, Yaratan’dan ötürü**’ sözünü de yedeğimize alarak kâinata bakarsak kâinattaki her şey, kendi görünen varlığının ötesinde derin anlamlar içeriyor. O zaman kâinata bulunan her şeye, en sevimsiz olana bile başka bir gözle bakıyorsunuz. O zaman onları apayrı bir sevgiyle seviyorsunuz. Onlarla konuşulabileceğini, dertleşilebileceğini, onların da aslının bir ruhunun olduğunu, onların bile duyabileceğini, hissedebileceğini ve onların gözünden okunacak çok hikmetlerin olduğunu düşünüyorsunuz.”

Hilmi Yavuz, Elif dergisinin 7. sayısında (2009) Suad Alkan’ın bir sorusuna şöyle karşılık verir: “Tasavvuf meselesi ve genel olarak İslam düşüncesinin geçirdiği istihaleyi vs. tetkik ederken kaçınılmaz olarak tabii Bediüzzaman durağından geçmek gerekiyordu. Bediüzzaman’ın birçok kitabını okudum. Özellikle sizi ilgilendiren, doğrusunu söylemek gerekirse, beni de ilgilendirdi. **Bediüzzaman’ın çok modern bir insan olduğunu düşündüm.** Gerek bilim konusundaki yaklaşımı, gerek sanat konusundaki yaklaşımlarının, çağdaş demeyeceğim, çok modern olduğunu düşünüyorum ve bu da aslında bizim İslam düşüncesinde göz ardı edilmiş olan bir meseledir.”

Erdem Bayazıt, Maveria dergisinde (*Yıl: 1, Sayı: 3, Şubat 1977*) “*Bediüzzaman Said Nursî ve Bilimsel Bir Yaklaşım*” başlıklı yazısıyla Safa Mürsel’in “*Bediüzzaman Said Nursî ve Devlet Felsefesi*” adlı eserinin, Bediüzzaman’ın düşüncelerinin özümsemesi açısından önemine işaret ediyordu.

Mahmut Kaplan, “*Öksüz Kubbe*” adlı şiir kitabındaki üçlemesiyle (*Öksüz Kubbe Bir Kilit, Öksüz Kubbe Bomboş, Öksüz Kubbe*) Bediüzzaman’ın Urfa’sına, yıkılmış mezarına atıf yapar.

Nazan Bekirođlu, “*Cümle Kapısı*” adlı kitabında Bediüzzaman’ın hapisane hayatına, tarassut altındaki çilesine, çektiği zorluklara vurgu yapar.

Hüseyin Su, Hece’nin Diriliş özel sayısındaki “*Diriliş Düşüncesi ve Yöntemi*” başlıklı yazısında “Dinî hayatın yaşatıcısı ve taşıyıcısı, biçimciliğine, bilinçsizliğine karşın avamca yöntemiyle her zaman halk olmuştur. Tasavvuf hareketleri halkın bu taşıyıcılığını ve yaşatıcılığını, biraz kitabî, daha çok da şifahî ve gönül diliyle ilkeleştiren içselleştirerek biraz daha üst düzeyde sürdürmüştür. İlim adamı işlevi ise siyasal yapı, akademik süreç ve modern düşünce ve algılarca, âdeta teslim alınıp içselleştirilmiştir. Süleyman Hilmi Tunahan’ı, tasavvuf geleneğinin Kur’an dilini yaşatma ve sürdürme boyutu olarak görürsek bireysel planda âlimlerin nokta direnişlerinin ve çabalarının dışında, bir külliyyat olarak kurumsal yapıya/yapılara da dönüşen Risale-i Nur hareketi, bu dönemin en etkili dinî düşünce paradigması olarak bugüne dek ulaşmıştır” ifadelerine yer vermiştir.

Risale-i Nur’un estetik ve sanat boyutuna önemli katkılardan birini de şüphesiz ki Köprü dergisi yapmıştır. Köprü dergisi üç özel sayısı ile yeni ufuklar açmıştır: (*İslam ve Sanat, Yaz, 1996, 55. Sayı*; [Güzellik Felsefesi: Estetik, Yaz, 2000, 71. Sayı](#); [Seslerin Estetiđi: Müzik, Yaz, 2002, 79. Sayı](#)). Bunlara ([Bir Medeniyet Dili Olarak Risale-i Nur: Bahar, 2008, 102. Sayı](#)) sayısını eklemek yerinde olacaktır.

Bediüzzaman ve Sinema

Sadık Yalsızuçanlar’ın “Dem”, Mustafa Ulusoy’un “Aynalar Koridorunda Aşk”, “Giderken Bana Bir Şeyler Söyle”, İslam Yaşar, Yavuz Bahadıroğlu, Halit Ertuđrul, Selim Gündüzalp’in çeşitli romanları, yine Mustafa Ulusoy’un “Ay Terapisi” adlı öykü kitabı, Risale-i Nur’dan esinlenen yönleriyle öne çıkmaktadır.

Harran Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Servet Armağan, Risale-i Nur’un dil özellikleri üzerinde değerli bir inceleme yapmıştır: Risale-i Nur’un Dil Özellikleri, Nesil Yayınları.

Bu arada son zamanlarda Bediüzzaman ve sinema ilişkisi üzerine birkaç yazı yazıldı. Ali Murat Güven’in “*Bediüzzaman ile Sinemaya Gitmek*” (26.01.2007, *Yeni Şafak*) adlı yazısı, Ekrem Dumanlı’nın “Sinemaya Farklı Yerden Bakmak” adlı kitabındaki “Sinemada Akrep ve Yelkovanı Aşmak”, **Ertuđrul Özkök**’ün “*G 18’de Bediüzzaman Oturuyor*” (30.11.2009, *Hürriyet*) ve yine Ali Murat Güven’in “Hem ‘tarih yazma’, hem de ‘tarihe geçme’ fırsatını kaçırdın yaşlı adam...” (13.12.2009, *Yeni Şafak*) başlıklı yazısı Sadık Yalsızuçanlar’ın “Rüya Sineması”ndan sonra bizi yeni bir ufka çağırıyor.

Risale merkezli bir edebiyat ve estetik üzerine yoğun bir çalışma yapan **Sadık Yalsızuçanlar**, bir derginin kendisine yönelttiği “*Risale duyarlıklı bir edebiyat düşüncesinden söz edilebilir mi?*” sorusuna şu cevabı veriyordu:

“Sanırım, bu kaynağı merkeze alarak okumalar yapan ve eli kalem tutanların

oluşturacağı bir edebiyattan söz edilebilir. Bu, henüz oluşma evresinde ama merkezli okumaların içerdiği açmazlardan da hali değil. Bence, Bediüzzaman'ın yaşamını konu alan çok sayıda öykü ve roman yazılabilir. Onun Erek Dağı'nda geçirdiği günler başlı başına bir roman konusudur. Kosturma'daki tutsaklık günleri öyle. Tutukevlerinde yaşadıkları yine öykülere konu edilebilir." (Aksiyon, 12.01.2004, sayı: 475).

Bu yazımızda bahsettiklerimiz deryadan bir katre. Edebiyat dünyamızda Risale ve Bediüzzaman konusu hakkında yaptığım daha kapsamlı bir araştırma yakında kitaplaşacaktır. Konuyla ilgili daha detaylı bilgiler bu çalışmamdan alınabilir.

Zülfü Livaneli ve Bediüzzaman

Edebiyatçılarımızdan Zülfü Livaneli ile ilgili olarak Zafer dergisinde (Kasım, 2007) yer alan bir pasaj şöyle:

"Sanatçılar yaşlanıp hatıralarını yazmaya başlayınca, haklarında ilginç bilgilere de erişiyoruz. Livaneli'nin "*Sevdaım Hayat*" adlı son kitabı da bunlardan. Meğer Zülfü Livaneli, gençliğinde bir yaz tatili boyunca Said Nursî okumuş. Kendisine Said Nursî'den bahseden arkadaşları, eline onun bir kitabını, **Asa-yı Musa**'yı tutuşturmuşlar önce. Kitabın üslubunu ilginç ve ateşli bulan Livaneli, kitapta bir edebiyat tadı bulduğunu itiraf ediyor.

İçeriğine gelince; okuduğu Kader bahsini Bediüzzaman'ın sanki Balzac'la, Kierkegard'la, Camus'la polemige giriyor gibi yazması ve çok mantıklı cevaplar vermesi karşısında hayran kaldığını ifade eden Livaneli, o yaz tatili boyunca kendisine verilen diğer Said Nursî kitaplarını da bekletmeden okumuş.

"Peki sonra ne olmuş da Livaneli yolunu değiştirmiş?" diye merak ediyorsanız, Livaneli'nin kitapta verdiği cevap şu:

"İlk kez gittiğim bir sohbette kitaplardan pasajlar okundu, ama sonra yapılan yorumlar ve konuşmalar itici geldi bana. Politik bir örgüt oldukları izlenimini edindim."

Livaneli'nin, doğru ya da yanlış, Risalelerle yolları burada ayrılmış. Acaba Livaneli, basit bir ilk izlenimi ve ön yargılarını aşabilseydi, bugün nasıl bir Zülfü Livaneli olurdu? İnsan merak ediyor doğrusu."